REPUBLIKA HRVATSKA
SPLITSKO-DALMATINSKA ŽUPANIJA

GRAD SINJ
Gradonačelnik

GRAD SINJ
202511430

KLASA: UP/I-350-01/26-02/14
UR.BROJ: 2181-8-07-26-3
Sinj, 25. kolovoza 2026.g.

Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja RH

Ulica Republike Austrije 14

10 000 Zagreb

Predmet: **Očitovanje o planiranom zahvatu Sunčane elektrane Gala – Obrovac Sinjski i povezanim energetskim zahvatima na području Gale, Obrovca Sinjskog i Gljeva**

Kao gradonačelnik Grada Sinja dostavljam cjelovito očitovanje o planiranim zahvatima sunčanih elektrana na području Gale, Obrovca Sinjskog i Gljeva, a osobito o projektu sunčane elektrane Gala – Obrovac Sinjski priključne snage do 162,5 MW. Ovo očitovanje predstavlja objedinjeni prikaz dosadašnjeg postupanja Grada Sinja, primjedbi iznesenih tijekom javne rasprave, činjenica sadržanih u Studiji utjecaja na okoliš, naknadno prikupljene dokumentacije te stavova građana, mjesnih odbora, stočara, udruga, stručnih ustanova i drugih zainteresiranih dionika.

Ostajem pri jasno izraženom, dosljednom i argumentiranom protivljenju realizaciji predmetnog projekta u predloženom obuhvatu, kapacitetu i načinu izvedbe. Takvo moje protivljenje ne proizlazi iz načelnog odbacivanja obnovljivih izvora energije niti iz nerazumijevanja potrebe za energetskom tranzicijom. Podržavam razvoj obnovljivih izvora energije kada je on prostorno razuman, okolišno odgovoran, društveno prihvatljiv i usmjeren prema stvarnoj i mjerljivoj

koristi zajednice na čijem se prostoru provodi. Međutim, zelena tranzicija ne može biti opravdanje za trajno zauzimanje golemih površina očuvanog prostora, uklanjanje prirodne vegetacije, zatvaranje pašnjaka, onemogućavanje tradicionalne ispaše, ugrožavanje podzemnih i površinskih voda, zanemarivanje kulturne i arheološke baštine te nepovratnu promjenu krajobraza i načina života lokalnog stanovništva. Činjenica da se električna energija proizvodi iz obnovljivog izvora ne znači sama po sebi da je svaki zahvat poduzet u tu svrhu okolišno prihvatljiv, prostorno opravdan i u javnom interesu.

Nositelj zahvata Aureus Solis d.o.o. podnio je zahtjev za pokretanje postupka procjene utjecaja na okoliš sunčane elektrane Gala – Obrovac Sinjski. Uz zahtjev je priložena Studija utjecaja na okoliš koju je u veljači 2023. godine izradio ovlaštenik OIKON d.o.o. Planirani zahvat obuhvaća sunčanu elektranu priključne snage do 162,5 MW, pri čemu je u ranijoj dokumentaciji navođen obuhvat od približno 248,5 hektara, dok se u pobijanom rješenju navodi 218,13 hektara samih fotonaponskih polja, odnosno približno 246,9 hektara ukupnog utjecaja zahvata s dalekovodima i popratnom infrastrukturom. To je prostor usporediv s približno 500 nogometnih igrališta. Uz samu elektranu planirana je izgradnja transformatorskog postrojenja, internih trafostanica, pristupnih i servisnih prometnica, kabelske mreže, montažnih konstrukcija s pripadajućim temeljima, zaštitnih ograda, sustava uzemljenja i zaštite od munje te približno 10,1 kilometar dalekovodnog i kabelskog priključka prema elektroenergetskom sustavu, odnosno prema HE Orlovac. Procijenjena godišnja proizvodnja električne energije iznosi približno 346,2 GWh. Iz navedenoga je razvidno da nije riječ o malom i lokalno ograničenom energetskom objektu, nego o jednom od najvećih planiranih zahvata te vrste u Hrvatskoj, čije bi posljedice za prostor bile dugoročne, opsežne i teško popravljive.

Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja dopisom od 18. travnja 2023. godine, KLASA: UP/I-351-03/23-08/5, URBROJ: 517-05-1-1-23-3, zatražilo je od Grada Sinja prijedlog za imenovanje člana Savjetodavnog stručnog povjerenstva u postupku procjene utjecaja predmetnog zahvata na okoliš. U ime Grada Sinja 27. travnja 2023. godine, aktom KLASA: 351-01/23-01/3, URBROJ: 2181-8-03-23-2, za članicu Povjerenstva predložio sam Ivanu Majić, dipl. ing., tadašnju vršiteljicu dužnosti pročelnice Upravnog odjela za komunalni sustav Grada Sinja. Ministar je 4. srpnja 2023. godine donio Odluku o imenovanju Savjetodavnog stručnog povjerenstva. Budući da imenovana predstavnica Grada Sinja zbog zdravstvenih razloga nije mogla sudjelovati na sjednicama Povjerenstva, 15. siječnja 2025. godine zatražio sam izmjenu Odluke i svoje imenovanje, kao gradonačelnika Grada Sinja, članom

Povjerenstva, kako bih mogao neposredno i odgovorno zastupati interese stanovništva i prostora na koji se zahvat odnosi.

Tijekom javne rasprave podnio sam 19. veljače 2025. godine Upravnom odjelu za zaštitu okoliša, komunalne poslove i infrastrukturu Splitsko-dalmatinske županije opsežan prigovor na Studiju utjecaja na okoliš. U prigovoru je iskazano odlučno i argumentirano protivljenje planiranom zahvatu zbog njegova razmjera i položaja, blizine naselja Obrovac Sinjski, Bajagić i Gljev, blizine vodocrpilišta Kosinac i Ruda, mogućeg utjecaja na podzemne vode i sustav vodoopskrbe, povezanosti s područjima ekološke mreže Natura 2000, gubitka kamenjarskih pašnjaka i prostora tradicionalne ispaše, uklanjanja vegetacije, lomljenja stijena i frezanja tla, utjecaja na krajobraz i identitet Cetinske krajine, nedostatne obrade arheološke i kulturne baštine te gospodarskog i razvojnog nesrazmjera između koristi investitora i posljedica koje bi snosila lokalna zajednica.

Protivljenje projektu nisam izrazio samo ja kao gradonačelnik Grada Sinja. Tijekom javne rasprave primjedbe su podnosili građani, mjesni odbori, stočari, planinarska društva, udruge i drugi zainteresirani dionici. Više stotina građana iskazalo je zabrinutost i protivljenje projektu, a posebno ističem i podupirem stavove stanovnika i mjesnih odbora Bajagića, Obrovca Sinjskog i Gljeva. Upravo stanovnici tih naselja najbolje poznaju prostor, izvore vode, putove, pašnjake, povijesne lokalitete i stvarne životne posljedice njegove trajne prenamjene. Kada nekoliko stotina ljudi, mjesni odbori i različite stručne i građanske organizacije upozoravaju na iste ili slične probleme, takva se upozorenja ne mogu svesti na emocionalno protivljenje razvoju. Ona predstavljaju ozbiljan pokazatelj da predloženi zahvat nije dobio potrebnu društvenu prihvatljivost.

Dana 28. svibnja 2025. godine ponovno sam upozorio Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije, članove Povjerenstva, Splitsko-dalmatinsku županiju i javnost na razmjere projekta te na potrebu zaštite zemlje, vode, prirode i opstanka lokalnog stanovništva. Dana 2. lipnja 2025. godine održana je treća sjednica Povjerenstva u postupku procjene utjecaja na okoliš. I u tom dijelu postupka ostao sam pri stavu da projekt u predloženom obliku nije prihvatljiv. U javnim istupima jasno sam naglasio da protivljenje projektu nije protivljenje sunčanoj energiji, nego protivljenje devastaciji okoliša, trajnom zauzimanju prostora i podređivanju javnog dobra privatnom kapitalu bez razmjerne koristi za zajednicu koja bi snosila sve posljedice zahvata. Iznio sam stav da ovo nije pitanje političkog ili ideološkog opredjeljenja, nego pitanje zaštite vode, zemlje, prirode, kulturne baštine i prava ljudi da odlučuju o prostoru u kojem žive.

Na trećoj sjednici Povjerenstva čak su četiri člana glasala protiv prihvatljivosti zahvata: predstavnik Grada Sinja, predstavnik Splitsko-dalmatinske županije te članovi nadležni za krajobraz i poljoprivredu. To nisu bili usputni ni politički glasovi, nego glasovi ljudi i struka koji najbolje poznaju pogođeni prostor i posljedice projekta. Unatoč tome doneseno je pozitivno rješenje. Posebno je zabrinjavajuće što u Povjerenstvo nije imenovan predstavnik Hrvatskih voda, premda se cijeli zahvat nalazi u II. zoni sanitarne zaštite izvorišta Kosinac i Ruda. Odlučivati o ovakvom zahvatu bez Hrvatskih voda isto je kao odlučivati o požaru bez vatrogasaca.

Posebno ističem da je tijekom javne rasprave zaprimljeno ukupno 498 primjedbi: 43 pisane primjedbe elektroničkom poštom, 454 primjedbe putem pisarnice, od kojih su 443 bile istovjetne, te jedna primjedba unesena u knjigu primjedbi. Unatoč tolikom odazivu građana, pobijano rješenje ne sadrži pojedinačno, konkretno i uvjerljivo očitovanje na brojne bitne prigovore. Javna rasprava ne smije biti predstava u kojoj građani govore, a institucije unaprijed odluče da ih neće čuti. Ako se 498 primjedbi svede na formalnu bilješku, onda to nije sudjelovanje javnosti, nego administrativno pokriće za već zacrtanu odluku. Dodatno, Studija je nakon javne rasprave više puta mijenjana i dopunjavana tijekom 2024. i 2025. godine, ali javnosti nije omogućena nova rasprava o tako izmijenjenoj dokumentaciji, čime je ozbiljno dovedeno u pitanje djelotvorno sudjelovanje javnosti zajamčeno Zakonom o zaštiti okoliša i Arhuškom konvencijom.

Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije donijelo je 30. siječnja 2026. godine rješenje o prihvatljivosti zahvata. Nakon donošenja tog rješenja nastavio sam poduzimati pravne, upravne i stručne radnje radi zaštite prostora, vode i kulturne baštine, smatrajući da donošenjem rješenja nisu otklonjene ozbiljne dvojbe koje proizlaze iz dokumentacije, primjedbi javnosti i naknadno utvrđenih činjenica.

Jedan od temeljnih razloga za pokretanje upravnog spora jest činjenica da su ključna pitanja ostavljena za naknadne faze projekta. Mikrozoniranje se ostavlja za razdoblje prije izdavanja građevinske dozvole, utjecaj vjetra za glavni projekt, dodatna botanička istraživanja za vrijeme prije izrade glavnog projekta, a pojedini rizici trebali bi se rješavati tek naknadnim mjerama. Procjena utjecaja na okoliš mora prethoditi odluci o prihvatljivosti i mora počivati na potpunim, pouzdanim i javnosti dostupnim podacima. Ne može se najprije reći da je projekt prihvatljiv, a onda tek krenuti utvrđivati od čega sve treba zaštititi vodu, prirodu i ljude. To nije načelo predostrožnosti, nego njegovo potpuno izvrćanje.

Budući da navedeni nedostaci nisu otklonjeni, u ime Grada Sinja pokrenuo sam upravni spor i 25. veljače 2026. godine podnio tužbu Upravnom sudu u Splitu radi poništenja Rješenja Ministarstva zaštite okoliša i zelene tranzicije, KLASA: UP/I-351-03/23-08/5, URBROJ: 517-04-1-2-26-63 od 30. siječnja 2026. godine. Tužbom je zatraženo poništenje rješenja zbog povrede pravila postupka, nepotpuno i pogrešno utvrđenoga činjeničnog stanja, pogrešne primjene materijalnog prava te izostanka cjelovite, stručne i provjerljive analize svih ključnih utjecaja zahvata. Neću dopustiti da se preko vode, zemlje i ljudi Cetinske krajine prijeđe jednim potpisom i nekoliko općih rečenica. Kad institucije ne čuju argumente, Grad Sinj svoje će pravo i javni interes braniti svim dopuštenim pravnim sredstvima.

Jedna od najvažnijih naknadno potvrđenih činjenica odnosi se na kulturnu i arheološku baštinu predmetnog područja. Muzej Cetinske krajine – Sinj pažljivim je pregledom Studije utjecaja na okoliš uočio nedostatke u popisu arheoloških nalazišta, ruralnih cjelina, građevina tradicijskog graditeljstva i povijesne infrastrukture. Muzej je dopisom od 29. rujna 2025. godine o tim nedostacima obavijestio sve članove Povjerenstva u postupku procjene utjecaja na okoliš, uključujući i predstavnicu Konzervatorskog odjela u Splitu. U navedenom je dopisu posebno ukazano na trag antičke ceste Čitluk – Bili brig, odnosno na trasu rimske cestovne komunikacije koja prolazi unutar obuhvata planiranog zahvata. Prema podacima Muzeja Cetinske krajine, pojedini očuvani segmenti antičkih kolotraga prelaze duljinu od četiri metra. Muzej je članovima Povjerenstva i Konzervatorskom odjelu dostavio i fotografije lokaliteta te zatražio novo razmatranje projekta i odbijanje davanja suglasnosti za izgradnju elektrane zbog ugroze navedenog lokaliteta.

Dana 23. veljače 2026. godine od Muzeja Cetinske krajine zatražio sam cjelovite podatke o evidentiranju i dokumentiranju trase antičke ceste, provedenim terenskim uvidima, obavještavanju nadležnog Konzervatorskog odjela, eventualnom pokretanju postupka prethodne zaštite te o svim nalazima, izvješćima i stručnim mišljenjima nastalima tijekom obrade lokaliteta. Muzej Cetinske krajine je 24. ožujka 2026. godine potvrdio da je uočio nedostatke u Studiji, da je o njima pravodobno obavijestio članove Povjerenstva i Konzervatorski odjel u Splitu, da je zatražio novo razmatranje i odbijanje davanja suglasnosti za izgradnju elektrane te da radi na znanstvenoj obradi i valorizaciji trase rimske ceste.

Navedene činjenice imaju osobitu važnost jer postojanje antičkih kolotraga i trase rimske ceste nije na odgovarajući način obrađeno u rješenju Ministarstva od 30. siječnja 2026. godine. Nije prihvatljivo da se pitanje arheološke baštine rješava tek tijekom izvođenja radova, kada već

može doći do nepovratnog oštećenja ili uništenja lokaliteta. Prije svake konačne odluke o zahvatu potrebno je provesti sustavno arheološko rekognosciranje čitavog obuhvata, precizno evidentirati trasu antičke ceste Čitluk – Bili brig, dokumentirati očuvane kolotrage, izraditi stručnu valorizaciju lokaliteta i odrediti odgovarajuće mjere zaštite. U skladu sa Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara postoji mogućnost zaštite dobara od lokalnog kulturno-povijesnog i društvenog značenja i kada ona još nisu upisana u Registar kulturnih dobara. Spreman sam u suradnji s Muzejom Cetinske krajine, Konzervatorskim odjelom u Splitu i drugim nadležnim ustanovama poduzeti sve potrebne radnje radi dokumentiranja, valorizacije i zaštite lokaliteta.

Tužbom je posebno osporeno to što je pobijano rješenje zahvat proglasilo prihvatljivim, a zatim arheološka istraživanja i detaljan terenski pregled odgodilo za kasniju fazu. Takav pristup obesmišljava samu procjenu utjecaja na okoliš jer naknadno istraživanje, provedeno nakon što je projekt već odobren, više ne može stvarno utjecati na odluku o njegovoj prihvatljivosti. Uz trasu antičke ceste Čitluk – Bili brig potrebno je cjelovito utvrditi i zaštititi lokalitete Gomile kod zaselka Žuljevići, Bitunsku gradinu, Gomile na položajima Gradac, Kadijina gradina, Krd i Goli Umac, Staru kuću u podnožju Kadijine glavice, Stari put Gala – Gljev te druge evidentirane gradine, gomile i speleološke objekte. Baština se ne štiti tako da se najprije dopuste bageri, a onda iza njih šalju arheolozi.

Antička cesta i drugi arheološki ostaci nisu samo tragovi prošlosti koje je moguće evidentirati, ukloniti ili premjestiti kako bi se oslobodio prostor za investiciju. Njihova vrijednost proizlazi upravo iz povezanosti s prostorom kojim su prolazili prije dvije tisuće godina. Oni svjedoče o povijesnom položaju Cetinske krajine, njezinoj povezanosti sa Salonom, antičkim naseljem Claudia Aequum u današnjem Čitluku i prostorom Panonije. Takva baština ima znanstvenu, obrazovnu, kulturnu, identitetsku i turističku vrijednost. Jednom uništena ne može se ponovno proizvesti niti nadomjestiti novčanom naknadom.

Posebno važan razlog protivljenja projektu jest blizina vodocrpilišta Kosinac i Ruda te povezanost predmetnog prostora s vodnim sustavom Cetine. Voda s ovog područja nije samo lokalni prirodni resurs. Ona je temelj života, zdravlja, vodoopskrbe, poljoprivrede i gospodarskog razvoja Cetinske krajine, ali i šireg dijela Dalmacije. Njezina strateška vrijednost u budućnosti može samo rasti. Predmetno područje obilježava krško i vodopropusno tlo na kojem onečišćenje s površine kroz pukotine i podzemne tokove može dospjeti do izvora i vodocrpilišta. Zbog toga procjena rizika ne smije biti ograničena samo na razdoblje redovitog

rada elektrane, nego mora obuhvatiti pripremu terena, lomljenje stijena, gradnju, prometovanje, održavanje, moguće požare, olujna nevremena, mehanička oštećenja modula, uporabu sredstava za održavanje vegetacije i čišćenje panela, zamjenu dotrajale opreme te konačno uklanjanje postrojenja.

Studija, prema mojoj ocjeni, nije dovoljno jasno i uvjerljivo obradila pitanje kemijskih i drugih sredstava koja bi se mogla koristiti za suzbijanje vegetacije ispod fotonaponskih modula ni sredstava za njihovo pranje i održavanje. Nije dovoljno općenito navesti da se onečišćenje ne očekuje. Potrebno je precizno utvrditi koja bi se sredstva smjela koristiti, u kojim količinama, uz kakav nadzor, kako bi se prikupljale otpadne vode i koje bi mjere bile poduzete radi zaštite podzemnih voda i vodocrpilišta. Jednako tako, potrebno je utvrditi moguće posljedice požara, tuče, snažnog vjetra, mehaničkog oštećenja velikog broja panela ili drugog izvanrednog događaja. Klimatske promjene povećavaju učestalost i intenzitet ekstremnih vremenskih prilika te nije odgovorno projektirati postrojenje koje bi se desetljećima nalazilo na gotovo 250 hektara osjetljivog krškog prostora na pretpostavci da se ozbiljniji incident neće dogoditi.

Kada je riječ o zaštiti izvora pitke vode, nedostatak potpune znanstvene sigurnosti ne može biti razlog za dopuštanje zahvata, nego razlog za primjenu načela opreza. Posljedice eventualnog onečišćenja vodocrpilišta ne bi se mogle lako, brzo ni u potpunosti ukloniti. Stoga smatram da bez neovisne i sveobuhvatne hidrogeološke analize, izrađene izvan okvira dokumentacije koju naručuje i financira sam investitor, nije moguće odgovorno utvrditi prihvatljivost zahvata.

Prema navodima tužbe, cijela planirana sunčana elektrana nalazi se unutar II. zone sanitarne zaštite izvorišta Kosinac i Ruda. Riječ je o krškom prostoru pukotinsko-kavernozne poroznosti, u kojem se onečišćenje može širiti brzo, na velike udaljenosti i bez prirodne filtracije kakva postoji u drugim vrstama tla. Unatoč tome, nije izrađen cjelovit hidrogeološki model, nisu provedene simulacije mogućeg onečišćenja niti su obrađeni svi incidentni scenariji i kumulativni utjecaji. Pobijano rješenje oslanja se na nepropusne uljne kade, suho čišćenje i buduće mjere zaštite, kao da je tijekom trideset godina rada na više od 200 hektara moguće zajamčiti da se neće dogoditi nijedno curenje, kvar, požar ili ljudska pogreška. Vodu koju pijemo neću staviti na kocku zbog tuđe zarade. Izvor Kosinac nema rezervnu verziju, a Cetina nema zamjenu.

U javnosti se sunčane elektrane nerijetko predstavljaju kao niz panela koji se jednostavno postavljaju na tlo bez većih zahvata u prostor. Međutim, opis radova iz same Studije pokazuje

da realizacija projekta zahtijeva uklanjanje vegetacije, lomljenje stjenovitih dijelova, izravnavanje i frezanje tla na dubini od približno 20 do 40 centimetara, izgradnju pristupnih prometnica i internih komunikacija, postavljanje montažnih konstrukcija i pripadajućih temelja, ugradnju fotonaponskih modula, izmjenjivača, transformatorskih postrojenja, kabelske mreže, sustava zaštite, ograda i druge infrastrukture. Takav zahvat trajno mijenja svojstva tla, prirodne mikroreljefne oblike, vegetaciju, sustav površinskog otjecanja i krajobraz. Na površini od 218,13 hektara fotonaponskih polja, uz približno 246,9 hektara ukupnog utjecaja zahvata njegove posljedice ne mogu se smatrati malima, privremenima ili lako popravljivima.

Dodatno je pravno i činjenično sporno što Pravilnik o uvjetima za utvrđivanje zona sanitarne zaštite izvorišta u II. zoni zabranjuje sječu šuma i skidanje pokrovnog sloja zemlje, dok se zahvat nastoji opravdati tvrdnjom da šikara nije šuma. Istodobno Studija predviđa lomljenje površinskih stijenskih izbojaka i niveliranje terena. Ne može se na više od 200 hektara lomiti krš, nivelirati teren, graditi pristupne ceste i postavljati tisuće konstrukcija, a zatim tvrditi da zaštitni sloj tla neće biti narušen. Zakon ne poznaje šumu samo kada investitoru odgovara, niti voda razlikuje je li onečišćenje došlo iz zrele šume ili iz šikare hrasta medunca.

Predmetni prostor nije prazna, beskorisna ili napuštena površina. On se preklapa s područjem ekološke mreže Natura 2000 i povezan je s područjima važnima za očuvanje vrsta, stanišnih tipova i ptica, među kojima su područje očuvanja značajno za vrste i stanišne tipove HR5000028 Dinara, područje značajno za ptice HR1000028 Dinara, područje HR2001313 Srednji tok Cetine sa Sinjskim poljem i područje HR1000029 Cetina. Kamenjarski pašnjaci nisu bezvrijedno zemljište. Oni su staništa brojnih biljnih i životinjskih vrsta, prostor tradicionalne ispaše te dio stoljećima oblikovanoga kulturnog krajolika. Uklanjanje vegetacije, ograđivanje velike površine, gradnja prometnica i postavljanje elektroenergetske infrastrukture utjecali bi na kontinuitet staništa, kretanje životinja i cjelovitost ekosustava.

Nije provedena ni posebna mikroklimatska analiza. Rezultati istraživanja iz pustinjskih područja Kine i Sjedinjenih Američkih Država ne mogu se mehanički preslikati na dalmatinski krš sa specifičnom vlagom tla i vegetacijskim pokrovom. Uklanjanjem vegetacije gubi se prirodno hlađenje transpiracijom, dok tamne staklene i metalne površine panela apsorbiraju velik dio sunčeva zračenja i dio energije otpuštaju kao toplinu. U regiji koja je već snažno izložena toplinskim valovima trebalo je procijeniti učinak zahvata na lokalnu temperaturu, vlagu tla, strogo zaštićene vrste i požarni rizik. Ta analiza nije provedena.

Šikara hrasta medunca nije bezvrijedan otpadni prostor niti se njezina ekološka vrijednost može svesti na količinu drvne zalihe. Ona je prirodna sukcesijska faza submediteranske šume, štiti tlo od erozije, sudjeluje u stabilizaciji vodnog režima i mikroklime, pruža stanište brojnim vrstama te ima protupožarnu i klimatsku funkciju. Pobijano rješenje istodobno priznaje velik stupanj požarne opasnosti šumskih ekosustava i činjenicu da će tlo tijekom trideset godina izgubiti funkciju rasta i obnove šikare, a zatim zaključuje da uklanjanje takve vegetacije nema značajan učinak. Takav zaključak je unutarnje proturječan i nije potkrijepljen dugoročnom analizom fragmentacije, prirodne obnove, promjene floističkog sastava ni širenja invazivnih vrsta.

Naknadna terenska istraživanja provedena u travnju 2025. godine potvrdila su prisutnost strogo zaštićenih biljnih vrsta koje prvotna Studija nije evidentirala, među njima jadranske perunike (Iris adriatica), krtičine (Sternbergia colchiciflora) i više vrsta roda Orchis. Hrvatsko botaničko društvo, udruga BIOM i Komisija za zaštitu planinske prirode Hrvatskog planinarskog saveza ocijenili su stručnu utemeljenost Studije izrazito manjkavom, upozorivši da sustavna botanička istraživanja cijelog područja nisu provedena. Posebno zabrinjava što su vrijedne vrste pronađene već pri ograničenim obilascima malog dijela obuhvata, što upućuje na mogućnost da stvarna bioraznolikost prostora i dalje nije cjelovito utvrđena. Ne može se prirodu proglasiti bezvrijednom samo zato što je netko nije dovoljno pažljivo pogledao.

Na tom prostoru lokalno stanovništvo tradicionalno napasa goveda, ovce i koze. Takvo korištenje prostora nije zapreka razvoju, nego sastavni dio lokalnoga gospodarstva, prehrambene sigurnosti, očuvanja krajolika i opstanka života u ruralnim naseljima. Postavljanjem panela, izgradnjom prometnica i ograđivanjem obuhvata korištenje prostora za ispašu bilo bi bitno ograničeno ili potpuno onemogućeno. Gubitak pašnjaka ne znači samo gubitak površine zemljišta, nego smanjenje mogućnosti opstanka postojećih gospodarstava, povećanje troškova stočarstva, odustajanje mladih ljudi od poljoprivrede i dodatno pražnjenje ruralnih naselja. Ne može se istodobno govoriti o demografskoj obnovi Dalmatinske zagore, razvoju obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, proizvodnji domaće hrane i održivom turizmu, a raspoložive prirodne prostore dugoročno zatvarati za industrijska energetska postrojenja.

Tužba dodatno pokazuje zašto se utjecaj na stočarstvo ne može svesti na podatak da se samo 1,24 hektara obuhvata vodi kao registrirana ARKOD površina. Ograda oko 218,13 hektara, pristupne ceste, dalekovodni koridori i trafostanice presijecaju tradicionalne pravce kretanja

stoke, odvajaju pašnjake od prirodnih lokvi i prostor koji je imao jedinstvenu gospodarsku funkciju pretvaraju u niz nepovezanih površina. Prijedlog da se vegetacija ispod panela održava ovcama nije odgovor ljudima koji na tom prostoru tradicionalno uzgajaju goveda i konje. Krava ne pase statistiku, a konj ne prolazi kroz tablicu ARKOD-a. Ljudi žive od stvarnog prostora, stvarne vode i stvarnih pašnjaka, a upravo im se to ovim projektom oduzima.

Cetinska krajina prepoznatljiva je po otvorenim prostorima, kamenjarskim pašnjacima, planinskim vizurama, rijeci Cetini, izvorima, poljima i naseljima koja su se stoljećima razvijala u povezanosti s prirodnim okolišem. Postavljanje industrijskih konstrukcija na gotovo 250 hektara, zajedno s dalekovodima, trafostanicama, prometnicama i ogradama, trajno bi izmijenilo karakter tog prostora. Krajobraz nije samo estetska kategorija, nego dio identiteta stanovništva, kvalitete života, vrijednosti nekretnina, turističke privlačnosti i budućih razvojnih mogućnosti. Objekt takve veličine nije moguće neutralno uklopiti u prirodni krajolik niti se njegov učinak može svesti na pitanje vidljivosti s pojedinih točaka.

U postupku nije provedena cjelovita analiza vidljivosti, dominantnih vizura i točaka promatranja, niti je procijenjen zajednički vizualni učinak fotonaponskih polja, trafostanica, dalekovoda i postojeće elektroenergetske infrastrukture. Član Povjerenstva nadležan za krajobraz glasao je protiv projekta upozorivši da će zahvat izazvati izrazite strukturne promjene i u povijesni krajolik unijeti veliki plošni tehnološki element. Tvrdnja da će objekt takvih razmjera na povišenoj krškoj zaravni, udaljenoj tek stotinjak metara od Parka prirode Dinara, imati zanemarivu vidljivost nije životno ni stručno uvjerljiva.

Smatram neprihvatljivim da se prostor Cetinske krajine promatra kao prazna površina pogodna za smještaj energetskih postrojenja samo zato što se nalazi izvan velikih urbanih središta. Na tom prostoru ljudi žive, rade, koriste putove i pašnjake, uzgajaju stoku, čuvaju kulturnu baštinu i planiraju budućnost svojih obitelji. Javni interes lokalne zajednice obuhvaća očuvanje vode, poljoprivrede, stočarstva, krajobraza, kulturne baštine, turizma i uvjeta za ostanak stanovništva. Taj interes ne može biti unaprijed podređen privatnom interesu proizvodnje i prodaje električne energije.

Jedno od ključnih pitanja na koje dosadašnja dokumentacija nije dala zadovoljavajući odgovor jest stvarna i mjerljiva korist projekta za stanovnike pogođenih naselja, Grad Sinj i Republiku Hrvatsku. Velika instalirana snaga i velika proizvodnja električne energije same po sebi ne znače da će lokalna zajednica ostvariti razmjernu korist. Nakon završetka gradnje ovakva

postrojenja stvaraju vrlo mali broj trajnih radnih mjesta u odnosu na površinu koju zauzimaju. Istodobno lokalno stanovništvo gubi pašnjake, mogućnost razvoja poljoprivrede i turizma, dio krajobraznih vrijednosti i slobodan pristup prostoru. Dokumentacijom nije uvjerljivo pokazano koliko bi trajnih radnih mjesta bilo otvoreno, kolike bi stvarne godišnje prihode ostvarivao Grad Sinj, koju bi izravnu korist imali stanovnici okolnih naselja, bi li lokalnom stanovništvu bila omogućena povoljnija energija, tko bi snosio troškove eventualne štete te kakva bi jamstva investitor osigurao za potpuno uklanjanje postrojenja i sanaciju terena nakon završetka njegova rada.

Fotonaponski moduli imaju ograničen životni vijek, u pravilu između dvadeset i trideset godina, nakon čega ih je potrebno zamijeniti, zbrinuti ili reciklirati. Za postrojenje ovakvog opsega riječ je o iznimno velikoj količini buduće otpadne opreme. Prije bilo kakvog odobravanja projekta mora postojati jasan, obvezujući i financijski osiguran plan razgradnje koji će obuhvatiti uklanjanje fotonaponskih modula, metalnih i betonskih konstrukcija, trafostanica, kabela, ograda i druge opreme, zbrinjavanje oštećenih i dotrajalih dijelova, sanaciju eventualno onečišćenog tla, obnovu vegetacije i vraćanje zemljišta u uporabljivo stanje. Nije prihvatljivo da se dobit projekta tijekom njegova rada privatizira, dok bi trošak uklanjanja opreme i sanacije prostora nakon nekoliko desetljeća mogao ostati lokalnoj zajednici ili državi.

Pitanje otpada u pobijanom rješenju obrađeno je uglavnom upućivanjem na buduće postupanje prema općim propisima, bez konkretne analize vrsta i količina otpada tijekom gradnje, održavanja i razgradnje postrojenja. Nakon 25 do 30 godina nastat će velike količine električne i elektroničke opreme, uključujući fotonaponske panele, kabele, izmjenjivače i transformatorsku opremu. Nisu dovoljno razrađeni ni privremeno skladištenje opasnih ostataka gradnje unutar radnog pojasa u II. zoni sanitarne zaštite, postupanje sa zauljenom ambalažom i otpadnim uljima, nastanak sitnih čestica pri suhom čišćenju panela te lokacije i način odlaganja viška stijenskog materijala nastalog lomljenjem i niveliranjem terena. Ne prihvaćam model u kojem investitor danas uzima dobit, a našoj djeci ostavlja stotine tona opreme i račun za sanaciju.

Velika koncentracija elektroenergetske opreme na suhom krškom području zahtijeva i detaljnu analizu požarnog rizika. Potrebno je uzeti u obzir lako zapaljivu vegetaciju, snažne vjetrove, mogućnost brzog širenja požara, otežan pristup pojedinim dijelovima terena, raspoloživost vode za gašenje te posebnosti intervencija na električnim postrojenjima pod naponom. Jednako

je važno procijeniti moguće posljedice požara i oštećenja fotonaponskih modula za tlo, zrak, podzemne vode i obližnja vodocrpilišta.

Pobijano rješenje priznaje da se zahvat planira na području velikog stupnja opasnosti od požara, da će se uklanjati vegetacija i fragmentirati šumske površine te da će tijekom gradnje i rada biti prisutni mehanizacija, lakozapaljive tvari, elektroenergetska oprema i dalekovodi. Ipak, nije provedena kvantifikacija rizika, analiza brzine širenja požara, procjena učinka vjetra ni kumulativna analiza svih navedenih čimbenika. Nije dovoljno napisati da značajniji utjecaj nije očekivan. Požar ne čita rješenja Ministarstva, a bura ne poštuje pretpostavke investitora. Zato tražim stvarne izračune, stvarne scenarije i stvarnu odgovornost.

Posebno upozoravam na potrebu sagledavanja kumulativnog učinka svih postojećih, odobrenih, planiranih i najavljenih energetskih zahvata na području Cetinske krajine i Splitsko-dalmatinske županije. Ako se svaki projekt promatra zasebno, može se prikazivati kao prostorno ograničen zahvat. Međutim, kada se zbroje sunčane elektrane, priključni dalekovodi, trafostanice, prometnice, zaštitni koridori i druga infrastruktura, dobiva se slika postupne industrijalizacije velikih dijelova Dalmatinske zagore. U ranijim javnim raspravama spominjani su planovi koji bi na području Splitsko-dalmatinske županije mogli dosegnuti približno 3.000 MW instalirane snage i obuhvatiti oko 5.000 hektara prostora. Neovisno o konačnim brojkama, razvidno je da se odluke o pojedinačnim projektima ne mogu donositi bez sagledavanja ukupne površine koja se trajno prenamjenjuje i zajedničkog učinka svih tih projekata na vodu, prirodu, krajobraz, poljoprivredu i život stanovništva.

Odluka o ovom projektu stoga se ne odnosi samo na jednu sunčanu elektranu. Njome se određuje model budućeg razvoja Cetinske krajine. Ako se dopusti da se veliki energetski zahvati odobravaju pojedinačno, bez jasnog ograničenja ukupnog zauzeća prostora, bez kumulativne procjene i bez stvarne koristi za lokalno stanovništvo, isti će se obrazac ponavljati na području Gljeva, Svilaje, Kamešnice i drugih prostora Dalmatinske zagore. Rezultat može biti postupni gubitak pašnjaka, promjena vizura, fragmentacija staništa, pritisak na izvore vode i pretvaranje ruralnog prostora u veliku energetsku zonu, bez razmjernog povećanja zaposlenosti, životnog standarda ili broja stanovnika.

Također, upozoravam na potrebu ozbiljnog preispitivanja načina na koji su obrađene primjedbe podnesene tijekom javne rasprave. Sudjelovanje javnosti nema stvarni smisao ako se građanima formalno omogući podnošenje primjedbi, a zatim se sve primjedbe odbace bez stvarnog utjecaja

na projekt. Odgovori na pitanja o vodocrpilištima, pašnjacima, arheološkim lokalitetima, požarnim rizicima i kumulativnim posljedicama ne mogu se svesti na općenite tvrdnje da se značajniji utjecaji ne očekuju. Svaka primjedba mora biti obrađena konkretno, argumentirano i na način koji je moguće stručno provjeriti.

Ne dovodim unaprijed u pitanje stručnost ovlaštenika koji je izradio Studiju. Međutim, činjenica je da Studiju naručuje i financira nositelj zahvata koji ima izravan gospodarski interes za realizaciju projekta. Upravo zbog toga nadležna javna tijela moraju provesti posebno strogu, kritičnu i neovisnu provjeru njezinih zaključaka. Kod zahvata ovakvih razmjera nije dovoljno utvrditi da je dokumentacija formalno potpuna. Potrebno je ispitati jesu li polazišta ispravna, jesu li sve prirodne i kulturne vrijednosti evidentirane, jesu li razmotreni najnepovoljniji scenariji i jesu li zaključci u skladu s podacima navedenima u samoj Studiji. Činjenica da značajan arheološki lokalitet nije bio primjereno popisan i vrednovan opravdano otvara pitanje postoje li i drugi podaci koji nisu potpuno obrađeni.

Slijedom svega navedenoga, tražim da Splitsko-dalmatinska županija uvaži jasno, kontinuirano i dokumentirano protivljenje koje iznosim u ime Grada Sinja, kao i protivljenje mjesnih odbora, građana i drugih zainteresiranih dionika te da za projekt sunčane elektrane Gala – Obrovac Sinjski, kao i za druge povezane ili prostorno bliske zahvate na području Gale, Obrovca Sinjskog i Gljeva, ne izdaje daljnja pozitivna mišljenja, suglasnosti i odobrenja dok se ne otklone svi utvrđeni nedostaci i ne razjasne sva otvorena pitanja. Tražim provedbu neovisne hidrogeološke analize utjecaja projekta na vodocrpilišta Kosinac i Ruda, podzemne tokove i sustav rijeke Cetine, kao i cjelovitu kumulativnu procjenu svih postojećih, odobrenih, planiranih i najavljenih energetskih postrojenja na području Cetinske krajine. Potrebno je provesti sustavno arheološko istraživanje i stručnu valorizaciju trase antičke ceste Čitluk – Bili brig, antičkih kolotraga i svih drugih lokaliteta unutar obuhvata zahvata te do završetka tih istraživanja i donošenja odgovarajućih mjera zaštite obustaviti sve radnje koje bi mogle dovesti do njihova oštećenja ili uništenja.

U tužbi je istaknuto da zaključci o prihvatljivosti nisu potkrijepljeni konkretnim stručnim analizama i kvantitativnim pokazateljima te da ključni utjecaji nisu sagledani zajedno: mikroklimatske promjene, povećanje lokalne temperature, požarni rizik, fragmentacija šumskog pokrova, utjecaj na stočarstvo, kulturni krajolik, podzemne vode te otpad kroz cijeli životni ciklus postrojenja. Također je zatraženo provođenje odgovarajućih stručnih vještačenja, osobito hidrogeološkog, kako bi se neovisno utvrdio stvarni rizik za izvorišta i krški

vodonosnik. O prostoru Cetinske krajine neće se odlučivati na temelju pretpostavki koje odgovaraju investitoru. Tko tvrdi da opasnosti nema, mora to dokazati potpunim, neovisnim i provjerljivim podacima prije izdavanja odobrenja, a ne nakon njega.

Očekujem da se ponovno i sadržajno razmotre sve primjedbe građana, mjesnih odbora, udruga, stočara, stručnih ustanova, kao i primjedbe koje sam podnio u ime Grada Sinja te da se na njih pruže konkretni, obrazloženi i stručno provjerljivi odgovori. Potrebno je izraditi jasnu analizu utjecaja projekta na stočarstvo, poljoprivredu, turizam, krajobraz, vrijednost nekretnina, demografski opstanak naselja i kvalitetu života, kao i potpunu analizu gospodarske koristi projekta za lokalnu zajednicu. Prije bilo kakvog nastavka projekta potrebno je utvrditi obvezujući plan razgradnje postrojenja i sanacije prostora te osigurati odgovarajuće financijsko jamstvo investitora kojim će se pokriti svi budući troškovi uklanjanja opreme, zbrinjavanja otpada i obnove zemljišta.

Protivljenje ovome projektu ne znači protivljenje razvoju sunčane energije. Smatram da se sunčane elektrane prvenstveno trebaju postavljati na krovove javnih, stambenih, gospodarskih i industrijskih građevina, na parkirališta, u napuštene industrijske i infrastrukturne zone te na već degradirane površine koje nemaju veću prirodnu, poljoprivrednu, kulturnu ili krajobraznu vrijednost. Poseban naglasak treba staviti na proizvodnju energije za vlastitu potrošnju kućanstava, poduzetnika i javnih ustanova te na energetske zajednice u kojima lokalno stanovništvo nije samo promatrač i nositelj posljedica, nego neposredni korisnik proizvedene energije i gospodarske koristi.

Ostajem pri stavu da planirani zahvat sunčane elektrane Gala – Obrovac Sinjski u predloženom obuhvatu, kapacitetu i načinu izvedbe nije prihvatljiv. Na površini od 218,13 hektara fotonaponskih polja, uz približno 246,9 hektara ukupnog utjecaja zahvata planiraju se zahvati koji uključuju uklanjanje vegetacije, lomljenje i frezanje tla, izgradnju prometnica, postavljanje velikog broja fotonaponskih modula, trafostanica, kabela, dalekovoda, ograda i druge infrastrukture. Zahvat se planira u osjetljivom krškom prostoru, u blizini vodocrpilišta Kosinac i Ruda, u doticaju s područjima ekološke mreže, na prostoru tradicionalne ispaše te na području na kojem su potvrđeni tragovi vrijedne rimske cestovne komunikacije.

Nijedan pojedinačni gospodarski interes, bez obzira na njegovu financijsku vrijednost ili naziv pod kojim se predstavlja, ne može imati prednost pred zaštitom izvora pitke vode, zdravlja stanovništva, prirode, kulturne baštine i dugoročnog razvoja lokalne zajednice. Obnovljivi

izvori energije jesu potreba i dio budućnosti, ali način na koji se razvijaju određuje hoće li ta budućnost biti održiva i pravedna. Projekt koji proizvodi energiju iz obnovljivog izvora ne može se automatski proglasiti održivim ako istodobno trajno zauzima netaknut prostor, uklanja pašnjake, ugrožava vodne resurse, zanemaruje kulturnu baštinu i ne donosi razmjernu korist stanovništvu.

Ne prihvaćam stvaranje lažnog izbora između energetske tranzicije i zaštite prirode. Hrvatska i Splitsko-dalmatinska županija mogu razvijati sunčanu energiju bez pretvaranja najvrjednijih prostora Cetinske krajine u industrijske energetske zone. Ovo nije pitanje protivljenja tehnologiji niti zaustavljanja razvoja, nego pitanje odgovornog izbora lokacije, razmjera zahvata, zaštite vode i prostora te poštenog odnosa prema ljudima koji na tom području žive.

Kao gradonačelnik Grada Sinja imam obvezu štititi zemlju, Cetinu, vodocrpilišta, pašnjake, kulturnu i arheološku baštinu te pravo svojih građana na zdrav okoliš i održivu budućnost. Ta se obveza ne može svesti na formalno sudjelovanje u postupku niti na davanje mišljenja koje se može zanemariti bez ozbiljnog i potpunog obrazloženja. Stoga od Splitsko-dalmatinske županije očekujem da ovo očitovanje razmotri u cijelosti, da jasno utvrdi vlastiti stav prema projektu te da u okviru svojih nadležnosti poduzme sve raspoložive radnje radi zaštite javnog interesa, prostora i stanovništva Cetinske krajine.

Zaštita vode, prirode, poljoprivrednog prostora i kulturne baštine nije prepreka razvoju. Ona je temelj i preduvjet svakog razvoja koji želi biti nazvan odgovornim, održivim i javno korisnim.

REPUBLIKA HRVATSKA – GRADONAČELNIK.SINJ – SPLITSKO-DALMATINSKA ŽUPANIJA – GRAD SINJ

Gradonačelnik:

Miro Bulj